

सरकारी सफ्टवेयर र हार्डवेयर खरिदको अवस्था अध्ययन गर्न समिति गठन

काठमाडौँ/मस- भूमि व्यवस्था, सहकारी, सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले मातहतका निकायमा प्रयोग भइरहेका सफ्टवेयर तथा हार्डवेयरको खरिद प्रक्रिया, गुणस्तर र उपयोगिताबारे अध्ययन गर्न समिति गठन गरेको छ।

तापी विभाग र भूमि व्यवस्थापन तथा अभिलेख विभागमा प्रयोग भइरहेका ‘नेलिस’, एलआरएमआइएस तथा ‘मेरो किता’ प्रणालीका लागि खरिद गरिएका सफ्टवेयर र हार्डवेयरको वास्तविक अवस्था पहिचान गर्न समिति गठन गरिएको मन्त्रालयका मन्त्री प्रतिभा रावलको सचिवालयले जनाएको छ।

मन्त्रालयको २०८३ भदौ २३ गतेको निर्णयअनुसार गठन भएको समितिलाई सात दिनभित्र प्रतिवेदन पेस गर्न कार्यादेश दिइएको छ। समितिले खरिद गरिएका उपकरण तथा सफ्टवेयरको अवस्था, प्रयोग, गुणस्तर र उपयोगिताबारे अध्ययन गर्नेछ।

मन्त्रालयका सहसचिव धोलकराज ढकालको संयोजकत्वमा गठित समितिमा प्रज्ञाप्रमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालयका सूचना प्रविधि निदेशक प्रतिनिधि, मन्त्रालयका उपसचिव देवेन्द्र सापकोटा, उपसचिव

रामचन्द्र रेग्मी, लेखा अधिकृत दिगम्बर रिजाल र शाखा अधिकृत लोकमान खनाल सदस्य छन्। कम्प्युटर इन्जिनियर दुवेश श्रेष्ठ सदस्य सचिव रहेका छन्।

समितिलाई सफ्टवेयर तथा हार्डवेयर खरिदसम्बन्धी सम्पूर्ण विवरण र कागजात अध्ययन गर्ने जिम्मेवारी दिइएको छ। त्यस्तै, खरिद प्रक्रिया प्रचलित मापदण्डअनुसार भए-नभएको जाँच गर्ने तथा खरिद गरिएका उपकरण र सफ्टवेयरको अवस्था, गुणस्तर र उपयोगिताबारे स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यादेश छ।

यसैगरी, खरिद प्रक्रियामा सम्भावित अनियमितता वा सार्वजनिक स्रोतको दुरुपयोग भए-नभएको समेत समितिले जाँचबुझ गर्नेछ। अध्ययनबाट प्राप्त निष्कर्षका आधारमा सुधारका लागि स्पष्ट सुझावसहित प्रतिवेदन पेस गर्न समितिलाई भनिएको छ।

समितिको अध्ययनबाट भूमि प्रशासनसँग सम्बन्धित डिजिटल प्रणालीको प्रभावकारिता, खरिद गरिएका प्रविधिको वास्तविक उपयोग र सार्वजनिक स्रोतको प्रयोगबारे अवस्था स्पष्ट हुने अपेक्षा गरिएको छ।

महाधिवेशनतिर लागेका छन्। त्यस्तै संस्थापक नेताहरू विपी कोइराला र गणेशमान सिंहका पुत्र डा. शशांक कोइराला र प्रकाशमान सिंहपनि त्यतै लागेका छन्। विपीपुत्र शशांकले समानान्तर महाधिवेशनमो नेतृत्व गरेर कांग्रेस विभाजनको बाटोलाई फराकिलो बनाएर आरोप समेत लाउँदै आएको छ।

गणेशमार्सिंह पुत्र प्रकाशमान उनकै मुख्य सहयोग बनेका छन भने गिरीजाप्रसाद कोइरालासँग नजिक रहेर काम गरेका पूर्वमहामन्त्री कृष्णप्रसाद सिटौला र कोइरालाको लिगेसी धान्न तयार भएका नेता डा.शेखर कोइराला समेत यो महाधिवेशनमा सहभागी नहुँदा कांग्रेस पार्टीमा संस्थापक नेताहरूको लिगेसी, विराशत अन्त्य भएको हो। अहिले गगन थापा, विश्वप्रकाश शर्मा, प्रदीप पौडेल, गुरु धिमिरे र पुष्पा भुसालले कांग्रेसको पहिलो पुस्ताको नेतृत्व गर्न पुगेका छन्। यसले कांग्रेसको नीति र नेतृत्वमा पुरै नर्यापन आएको छ।

यद्यपि कांग्रेसका संस्थापक र शीर्ष नेताको लिगेसी बोकेका नेताहरूले महाधिवेशन बहिष्कारो सन्देशले १५औँ महाधिवेशन एकताको महाधिवेशन हुन नसकेको पुष्टि गरेको छ। एउटै दलको साभा महाधिवेशन गर्न नसकेपछि पार्टी औपचारिक फुटमा पुगेको छ। महाधिवेशनको उद्घाटन समारोहमा अन्य राजनीतिक दलले समेत जति बोलाउँदा पनि नआउने देउवालाई छाडेर अधि बढ्न सुझाव दिएका थिए। सभापति थापाले कांग्रेसका सबै गुट भत्कीएको र अवको कांग्रेस गुटरहित हुने दाबी समेत गरेका छन्।

सोहीक्रममा उनले नेताका छोराहरूको समेत खोजी गरेका थिए। आफ्नै पुर्खाले बनाएको र आफ्नो जीवन लगानी गरेको पार्टीको महाधिवेशन छाडेर अन्यत्र अर्त्मलिएको प्रति महाधिवेशनमा सहभागी प्रतिनिधिहरूले गुनासो गरे। सभापति थापाले कांग्रेसका सबै गुट भत्कीएको र अवको कांग्रेस गुटरहित हुने दाबी समेत गरेका छन्।

यो महाधिवेशनलाई नेतृत्व चयन गर्ने इभेन्टका रूपमा मात्रै नलिन आग्रह गर्दै उनले यसै भेलाबाट केही संकल्प गर्ने दावी गरेका छन्। पूर्वसभापति देउवालाई लिनका लागि पार्टीका नेताहरू कतिपटक जाने र कसरी जाने ? भन्ने प्रश्न गर्दै उनले भने, ‘पूर्वसभापति शेरबहादुर देउवाका लागि कुर्सि खाली राखेका थियौं। तर आउनुभएन। कतिपटक जाने हो, लिन कसरी जाने हो ?’

पार्टी सभापति थापाले भने कांग्रेसका पुराना नेताहरूले कांग्रेस छाडेको हो कि होइन भन्ने विषयमा स्पष्ट उत्तर दिनुपर्ने बताए। ‘केही साथीहरू छाडेर जानुभएका छन्। उहाँहरूलाई कांग्रेसले छाडेको हो। यो पनि हामीले भन्नुपर्नेछ। यसको उत्तर अब दिनुपर्छ,’ थापाले प्रश्न गरे।

गत पुसमा विशेष महाधिवेशनबाट सभापति निर्वाचित भएका थापाले पार्टी १५औँ महाधिवेशनबाट समेत भारी मतकासाथ निर्वाचित भएपछि पार्टी मिलाएर लाने जिम्मेवारी आफ्नो भएको बताएका छन्। उनी १४औँ महाधिवेशनबाट महामन्त्री निर्वाचित भएका उनी त्यसअघि केन्द्रीय सदस्य हुँदै पार्टीको केन्द्रीय नेतृत्वमा स्थापित भएका थिए। विद्यार्थी राजनीतिबाट कांग्रेसको मूल राजनीतिमा आएका थापा लामो समयदेखि पार्टीभित्र पुस्तान्तरण, संगठन सुधार र आन्तरिक लोकतन्त्रका विषयलाई उठाउँदै आएका नेता हुन्। उनले पार्टीको नेतृत्व र उम्मेदवार छनोट प्रक्रियामा तल्लो तहका सदस्यको सहभागिता बढाउनुपर्ने प्रस्ताव अघि सारेका छन्। पार्टी

सभापति समेत प्रत्यक्ष मतदानबाट चयन गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने उनको प्रस्ताव आगामी दिनमा छालफलको विषय बनाइन थापाले बताएका छन्।

थापाको ...

सालमा कृषि तथा जलस्रोत समितिको सभापति बनेर कृषि, ऊर्जा र जलस्रोतसम्बन्धी नीतिगत बहसमा योगदान पुर्‍याए।

२०७३ सालमा स्वास्थ्य मन्त्री बनेका थापाले आफ्नो नौमहिने कार्यकालमा स्वास्थ्य सेवा सुधार, स्वास्थ्य विमा र चिकित्सा शिक्षा सुधारका विषयलाई प्राथमिकता दिएका थिए। त्यसपछि २०७४ र २०७९ सालको प्रतिनिधिसभा निर्वाचनमा पनि काठमाडौँ क्षेत्र नम्बर ४ बाट निर्वाचित हुँदै उराले संसदा शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, वातावरण र सुशासनका विषय उठाउँदै आए। २०७८ सालमा कांग्रेसको १४औँ महाधिवेशनबाट महामन्त्री निर्वाचित भएका थापाले पार्टीभित्र नीतिगत बहस र संगठन सुधारको पक्षमा काम गरे। २०८२ भदौ २३ र २४ गतेको जेजेजी आन्दोलनपछि पार्टीभित्र युवा सहभागिता र संगठनात्मक परिवर्तनको विषय उठाउँदै उनले महामन्त्री विश्वप्रकाश शर्मासँग मिलेर विशेष महाधिवेशन आह्वान गरेका थिए। विशेष महाधिवेशनपछि पार्टीको नेतृत्व सभालेका थापा नौ महिनापछि भएको १५औँ महाधिवेशनबाट पुनः सभापतिमा निर्वाचित भएका हुन्।

राजनीतिातिसँगै अध्यापन, सञ्चार र सामाजिक अभियानमा समेत संलग्न थापाले शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, सुशासन र युवालाई स्वदेशमै अवसर उपलब्ध गराउने विषयलाई आफ्ना प्रमुख राजनीतिक एजेन्डाका रूपमा अघि सार्दै आएका छन्। विद्यार्थी राजनीतिबाट संसदीय अभ्यास, मन्त्री पद र पार्टीको शीर्ष नेतृत्वसम्म पुगेका थापाको नेतृत्वलाई कांग्रेसको संगठनात्मक सुधार, नीतिगत दिशा र नयाँ पुस्ताको सहभागितासँग जोडेर हेरिएको छ।

बढ्दो...

धुव राठीलाई पक्राउ गरेको आन्दोलनकारीले जनाएका छन्। राठी तिनै व्यक्ति हुन्, जसले सामाजिक जागरणका मुद्दा उठाएर आफ्नो युट्युबमा अफलोड गर्दै आएका छन्। त्यसपछि ‘ककोच जनता पार्टी’ का संस्थापक अभिजित दिक्ले लगायत एक दर्जन नेताहरूलाई प्रहरीले समातेको थियो। बम्बईबाट दिल्ली आउँदै अभिजितलाई भारतीय प्रहरीले विमानस्थलबाटै धरपकड गरेको सो पार्टीले जनाएको छ।

शनिवार दिउँसो प्रहरीले आम आदमी पार्टीका संस्थापक अरविन्द केजरीवाललाई पनि पक्राउ गर्‍यो। नेताहरूसँगै जन्तर्मन्त्रतर्फ मार्च गरिरहेका बेला प्रहरीले केजरीवाललाई हिराशतमा राखेको छ। त्यसपछि पूर्वमुख्यमन्त्री पिनरई विजयन र भारतीय कम्युनिस्ट पार्टी (मार्क्सवादी) का सांसद जोन ब्रिटासलाई पनि भारत सरकारले पक्राउ गरी हिरासतमा राखेको छ। त्यस्तै पश्चिम बंगालका पूर्वमुख्यमन्त्री तथा तृणमूल कांग्रेस (टीएमसी)की प्रमुख ममता बनर्जीलाई पनि दिल्ली प्रहरीले नियन्त्रणमा लिएको टीएमसीका प्रवक्ता साकेत गोखलेले जानकारी दिएका छन्।

उनले सामाजिक सञ्जाल एक्समार्फत ममता बनर्जीसहित पाँच जनालाई दिल्ली प्रहरी र केन्द्रीय रिजर्भ प्रहरी बल (सीआरपीएफ) ले मुख्यमन्त्रीको आवासवहारबाट नियन्त्रणमा लिएको बताए। समाचार एजेन्सी पीटीआईका अनुसार ममता बनर्जीसहित टीएमसीका अन्य नेताहरूले साउथ एभिन्यूस्थित बस विसीनीमा धर्ना दिएका थिए। आन्दोलन रोक्न दिल्लीमा मेट्रो रेल बन्द गर्नेदेखि केही स्थानमा इन्टर नेटसमेत बन्द गरिएको वीवीसी लगायतका

दसैँ सुरु, आज घटस्थापना

काठमाडौँ/मस- नेपालीको महान् पर्व बडादसैँ आजदेखि सुरु भएको छ। आश्विन शुक्ल पतिपदाका दिन मनाइने घटस्थापनासँगै दसैँको नवरात्र आरम्भ भएको हो।

घटस्थापनाका दिन घरघरमा दियो, कलश र गणेश स्थापना गरी देवी दुर्गाको पूजा आराधना गरिन्छ। यसै दिन विधिपूर्वक जमरा राख्ने परम्परा छ। घरको पूजा कोठा वा दसैँ घरमा शुद्ध माटो तथा बालुवा राखेर त्यसमाथि जौ छरिन्छ। नौ दिनसम्म दुर्गा भवानीको पूजा आराधना गरी विजयादशमीका दिन देवीको प्रसादका रूपमा टीका र जमरा ग्रहण गर्ने चलन छ।

घटस्थापनाका दिन घट अर्थात् कलश स्थापना गरी शक्तिस्वरूपा दुर्गाको आह्वान र पूजा गरिने भएकाले यस दिनलाई घटस्थापना भनिएको हो। दसैँमा नवदुर्गाको पूजा आराधना गरी सुख, शान्ति, समृद्धि र कल्याणको कामना गर्ने धार्मिक परम्परा छ।

नेपाल पञ्चांग निर्णायक

विकास समितिले सार्वजनिक गरेको पात्रोअनुसार यस वर्ष असोज २५ गते आइतबार घटस्थापना परेको छ। घटस्थापनाको शुभ साइत बिहान ११ बजेर ४७ मिनेटमा रहेको जनाइएको छ। घटस्थापनासँगै सुरु हुने नवरात्रमा भक्तजनले विभिन्न शक्तिपीठमा पुगेर पूजा आराधना गर्ने गर्छन्।

दसैँको प्रमुख दिन विजयादशमी कात्तिक ४ गते बुधवार परेको छ। नेपाल पञ्चांग निर्णायक विकास समितिका अनुसार त्यस दिन बिहान ८ बजेर ४९ मिनेटमा देवी

विसर्जनको साइत रहेको छ भने टीका लगाउने उत्तम साइत बिहान १० बजेर २६ मिनेटमा रहेको छ। टीका लगाउँदा पश्चिम मोहडा गरेर बस्नुपर्ने समितिले जनाएको छ। यद्यपि, विजयादशमीका दिन दिनभर मान्यजनबाट टीका, जमरा र आशीर्वाद ग्रहण गर्न सकिनेछ। यस वर्ष असोज २६ गते भन्डा फेर्ने साइत बिहान १० बजेर ७ मिनेटमा रहेको छ। असोज ३१ गते फूलपाती, कात्तिक १ गते महाअष्टमी र कात्तिक ३ गते महानवमी परेको छ। कात्तिक ८ गते कोजाग्रत व्रत तथा पूर्णिमा व्रतसँगै १५ दिन लामो दुर्गा पक्षको समापन हुने जनाइएको छ।

दसैँ नेपाली समाजमा धार्मिक, सांस्कृतिक र पारिवारिक महत्व बोकेको पर्वका रूपमा मनाइन्छ।

रौतहटका चार ठाउँमा यात्रु सहायता कक्ष, चन्द्रनिगाहपुरमा रिफ्रेस सेन्टर

सत्येन्द्र प्रताप सिंह/मध्यान्ह

रौतहट, २४ असोज

नेपालीहरूको महान् चाडपर्व दसैँ, तिहार तथा छठ पर्व नजिकिँदै गर्दा सवारी साधन तथा यात्रुहरूको चापलाई मध्यनजर गर्दै रौतहटमा सुरक्षित र सहज आवागमनका लागि विशेष सुरक्षा तथा सहजीकरण व्यवस्था मिलाइएको छ। यात्राका क्रममा यात्रुहरूले भोग्नुपर्ने विभिन्न समस्या भाडादरसम्बन्धी मतपरी, ठगी तथा दुर्व्यवहार नियन्त्रण गर्न जिल्लाका प्रमुख चार स्थानमा यात्रु सहायता कक्ष स्थापना गरिएको छ।

जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय चन्द्रनिगाहपुर रौतहट र स्थानीय सुरक्षा निकायको संयुक्त पहलमा जिल्लाका प्रमुख यातायात केन्द्र मानिने चपुर चौक, गौर, गरुडा र वंकुलमा यात्रु सहायता कक्ष सञ्चालनमा ल्याइएको हो।

लामो दूरीका यात्रा गर्ने यात्रुहरूको थकान र स्वास्थ्य समस्यालाई ध्यानमा राख्दै जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय चन्द्रनिगाहपुरको अगाडि रिफ्रेस सेन्टर सञ्चालन गरिएको ट्राफिक प्रहरी निरीक्षक राजेन्द्र थापा मगरले बताए। उक्त रिफ्रेस सेन्टरमा यात्राका क्रममा यात्रुहरूका लागि सुस्ताउने ठाउँका साथै शुद्ध

खानेपानी र सफा शौचालयको नि:शुल्क सुविधा उपलब्ध गराइएको छ। राजमार्गमा सवारी चालकहरूको थकानका कारण हुन सक्ने दुर्घटना न्यूनीकरण गर्न र यात्रुलाई यात्राका क्रममा ताजा महसुस गराउउन यो कदम फलदायी हुने अपेक्षा गरिएको छ।

ताँकिएको भन्दा बढी भाडा असुल्ने, फर्जी टिकट बिक्री गर्ने वा सिट क्षमताभन्दा बढी यात्रु राख्ने सवारी साधनमाथि तत्काल कारवाही तथा निगरानी गर्ने, यात्राका क्रममा यात्रुमाथि हुने दुर्व्यवहार, विचौलियाको ठगी तथा अनधिकृत सास्ती नियन्त्रण गर्ने, यात्राका क्रममा सवारी साधनमा सामान छुटेको वा हराएको खण्डमा खोजतलासका लागि तत्काल समन्वय गर्ने पनि

चरिकोटमा यात्रु सहायता कक्ष

समस्या परेमा प्रहरीसँग सम्पर्क गरी आवश्यक सहयोग लिन यात्रुहरूलाई आग्रह गरे। त्यसैगरी, जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय दोलखाका प्रमुख रोहित हुमागाउँले पनि चाडपर्वको समयमा सवारी दुर्घटना न्यूनीकरण, ट्राफिक नियमका पालना र सुरक्षित यात्राको महत्त्वबारे जानकारी गराए।

जागिसकेको बताएका छन्।

उनले प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीको नेतृत्वमा तानाशाही भइरहेको आरोप लगाउँदै आफूहरू नडराउने बताएका छन्। ‘अब ज्ञानेश कुमारले राजीनामा दिनेपर्छ। कथित मत चोरीलाई अब जनताले सहने छैनन्,’ उनले भिडियोमा भनेका छन्। प्रदर्शनस्थलसम्म पुग्न नदिन शुक्रवारदेखि नै दिल्लीमा सुरक्षा व्यवस्था कडा पारिएको छ। यसका लागि हजारौँ प्रहरी र अर्धसैनिक सुरक्षाकर्मी परिचालन गरिएको छ। दर्जनौँ मेट्रो स्टेसन बन्द गर्नुका साथै दिल्ली आउने विभिन्न रेल सेवा रद्द गरेका छन्। प्रदर्शनस्थल आसपासका क्षेत्रमा अस्थायी रूपमा मोबाइल इन्टरनेट सेवा समेत बन्द गरिएको छ। शनिवार प्रसारित टेलिभिजन दृश्यहरूमा प्रहरीले मध्य दिल्लीका विभिन्न क्षेत्रमा प्रदर्शनकारीलाई लखेट्दै र उनीहरूलाई सवारीसाधनमा राख्दै गरेको देखिएको थियो। स्थानीय सञ्चारमाध्यमका अनुसार, हालसम्म २०० भन्दा बढी प्रदर्शनकारीलाई नियन्त्रणमा लिइएको छ।

रोजगारी, अध्ययन तथा विभिन्न पेसा व्यवसायका सिलसिलामा घरबाट टाढा रहेका नेपाली यस अवसरमा परिवारसँग भेटघाट गर्न र मान्यजनबाट आशीर्वाद लिन घर फर्कने गर्छन्।

दसैँ नजिकिएसँगै बजारमा किनमेल गर्नेको चहलपहल बढेको छ। नयाँ लुगा लगाउने, मीठो खाने, आफन्तसँग भेटघाट गर्ने, पिड खेल्ने र चंगा उडाउने गतिविधिले पर्वको रौनक बढाउँछन्। सरकारले पनि दसैँका बेला उपभोक्तालाई राहत दिन विभिन्न स्थानमा सुपथ मूल्य पसल सञ्चालन गर्दै आएको छ।

दसैँका अवसरमा देशभरका दुर्गा मन्दिर तथा शक्तिपीठमा भक्त जनको घुइँचो लाग्ने गर्छ। नौ दिनसम्म देवी दुर्गाको पूजा आराधना गरी दसैँको मुख्य दिन विजयादशमीमा टीका, जमरा र आशीर्वाद ग्रहण गरिन्छ। यस पर्वले पारिवारिक सम्बन्ध, आपसी सद्भाव र सामाजिक एकतालाई थप बलियो बनाउने विश्वास गरिन्छ।

बताइएको छ।

यस्तै कुनै पनि प्रकारको दुर्घटना, सुरक्षा जोखिम वा स्वास्थ्य समस्या परेमा सुरक्षाकर्मी परिचालन गरी तत्काल उद्धार र सहजीकरण गर्ने र चाडपर्वका बेला सडक सुरक्षालाई चुस्त दुरुस्त बनाउन प्रहरी तथा ट्राफिक प्रहरीको टोली चौबीसै घण्टा खटिनेछन्। यात्राका क्रममा कुनै पनि किसिमको समस्या वा ठगीमा परेमा हिलाइ नगरी नजिकको प्रहरी कार्यालय, यात्रु सहायता कक्ष वा नेपाल प्रहरीको टोल फ्री नम्बर १०० तथा ट्राफिक प्रहरीको टोल फ्री नम्बर १०३ मा तुरुन्त सम्पर्क गर्न जिल्ला प्रहरी तथा ट्राफिक कार्यालयले सर्वसाधारण यात्रु, चालक र व्यवसायीहरूमा अनुरोध गरेको छ।

मलेसियामा...

सेक्युरिटी गार्डहरूले बढेको तलबको पूर्ण लाभ पाउनेमा अन्त्यो ल। श्रम विभाग र मलेसियन ट्रेड युनियन कंग्रेसका अनुसार धेरै कम्पनीले हालकै न्यूनतम तलब १७ सय रिंगेटसमेत पूरा दिएका छैनन्। उनीहरूले १२ घण्टा खटाएर ओभरटाइम र भत्ता कटौती गर्ने तथा आधारभूत तलब कम देखाउने गरिरहेका छन्। यस्तो अवस्थामा कडाइका साथ अनुगमन गरी कम्पनीहरूको बदमासी नरोकिएसम्म सरकारले आधारभूत तलब बढाए पनि वास्तविक लाभ पाउन सेक्युरिटी गार्डहरूले अबैध लामो संघर्ष गर्नुपर्ने लामा बताउँछन्।

उनी भन्छन्, ‘आधारभूत तलब १७ सयबाट २ हजार रिंगेट भयो भनेर अहिले नै खुसी हुनुपर्ने अवस्था छैन। किनभने २०२७ को जुनदेखि लागू हुने भनिएको छ। त्यतिन्जेल कम्पनीहरूले गर्ने ठगी रोकन सरकारी तहबाट हस्तक्षेप हुन जरुरी छ।’

सम्पादकीय आशाको दियो ननिभोस्

एकातिर स्थानीय चुनाव नजिकिँदो छ । अर्कोतिर संसद्मा नयाँ-नयाँ विधेयक धमाधम आइरहको छ । सरकारी विधेयकमार्फत नागरिकमा पुराना आशा फेरि जगाउन खोजिएको छ । पहिलो घर बनाउनेलाई ७५ हजार अनुदान, शिक्षकलाई सवारीसाधन खरिदमा ब्याज सहुलियत, भूमिहीन दलितलाई जग्गा, महिलालाई ६ महिना सुत्केरी बिदा र जोखिमयुक्त बस्तीका नागरिकलाई सुरक्षित आवासमा सार्ने योजना र नीति प्रस्तावित विधेयकहरूमा समेटिएका छन् । यी सबै नागरिकका जीवनसँग प्रत्यक्ष जोडिएका विषय हुन् । तर नेपालको समस्या यस्ता सपना नदेखाइनु होइन, देखाइएका सपना पूरा नहुनु हो ।

दलितलाई जग्गा दिने विषय आशा जगाएर छोडिएको विषय हो । संविधानको धारा ४० ले भूमिहीन दलितलाई एकपटक जग्गा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरेको छ । संविधान जारी भएको ११ वर्ष बितिसक्दा पनि हजारौं भूमिहीन दलित परिवार जग्गाको प्रतीक्षामै छन् । संविधानले तीन वर्षभित्र जग्गा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरेको थियो । तर समयसीमा सकियो, सरकार फेरिए, आयोग बने र विघटन भए, आश्वासन दोहोरिए । नागरिकको जीवनमा भने परिवर्तन आएन । अहिले फेरि अर्को दुई वर्षको भाका देखाउँदै विधेयक आएको छ । आवासको हक पनि संविधानले सुनिश्चित गरेको छ । यसकारण सुरक्षित आवासबाट वञ्चित नागरिक र जोखिमयुक्त बस्तीमा बसिरहेका परिवारलाई सुरक्षित स्थानमा सार्ने वाचा पनि नयाँ होइन । विपद्का बेला यस्ता योजना र प्रतिबद्धता गरिन्छन् । योजना ल्याउने तर नागरिकलाई सुरक्षित घरमा नपुर्‍याउने समस्या छ । पहिलो घर बनाउनेलाई अनुदान दिने सरकारी प्रस्ताव सकारात्मक छ, तर कार्यान्वन कहिले हुन्छ ? जग्गा नभएकाले के गर्ने ? प्रश्न अनुत्तरित छ । महिलाको हकमा पनि संवैधानिक हक हो । सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य संविधान तथा कानुनले सम्बोधन गरेका विषय हुन् । प्रसूति बिदा बढाउने, प्रसूति हिंसा रोक्ने र आर्थिक अभावका कारण महिलालाई उपचारबाट वञ्चित हुन नदिने प्रस्ताव महत्त्वपूर्ण छन् । तर महिलाले सम्मानजनक स्वास्थ्य सेवा नपाउने, गरिबीका कारण उपचारमा कठिनाइ भोग्ने र अधिकारका लागि संघर्ष गर्नुपर्ने अवस्था कायमै छ ।

नागरिकका मुद्दा सम्बोधन गर्ने गरी विधेयक आउनु आफैँमा सकारात्मक हो । स्थानीय चुनाव नजिकिँदै गर्दा आएका यस्ता विधेयकबारे जनताले धापा पाउँदा त्यसले अर्को आशा जगाउन सक्छ । तर फेरि लागू भएन भने ? नागरिकमा प्रश्न र संशय छ । यसलाई चिर्ने गरी काम होस् । कुनैपनि प्रस्ताव चुनावी अभियानमा सुनाइने नैला मात्रै नहोउन् । जनताले पुराना दल र पुरानो राजनीतिक शैलीमा सुधार खोजेका छन् । जेनजी आन्दोलनको मर्म पनि यही हो । शासन गर्ने तरिका, जवाफदेहिता र नागरिकप्रतिको व्यवहार बदल्नु हो । यसकारण नागरिकलाई अब अर्को सपना होइन, परिणाम चाहिएको छ । सरकारले परिणाम देओस् । दलितले जग्गा पाउनु, घरविहीनले आवास । जनताले बिनासर्त मौलिक हक प्राप्त गर्नु, शिक्षक र सरकारी कर्मचारीले सुविधा ।

नेपाल राजनीतिक परिवर्तनपछि, संस्थागत स्थायित्व, आर्थिक समृद्धि र प्रभावकारी सार्वजनिक सेवाको खोजीमा छ । संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रसँगै नागरिकका अपेक्षा पनि बढेका छन् । जनताले सरकार परिवर्तन मात्र होइन, शासनशैलीमा सुधार, पारदर्शिता, जवाफदेहिता, निष्पक्षता र छिटोछरितो सेवा चाहेका छन् । यी अपेक्षा पूरा गर्ने प्रमुख आधार सुशासन हो ।

सुशासन सरकारी नारा मात्र होइन । यो विधिको शासन, पारदर्शिता, उत्तरदायित्व, जनसहभागिता, समानता, दक्षता र भ्रष्टाचारमुक्त प्रशासनमा आधारित शासन पद्धति हो । नागरिकले सम्मानपूर्वक, सहज र भेदभावरहित सेवा पाउने अवस्था नै सुशासनको अनुभूति हो ।

नेपालको संविधान, २०७२ ले लोकतन्त्र, विधिको शासन, मौलिक अधिकार, सामाजिक न्याय, समावेशिता र उत्तरदायी शासनलाई राज्य सञ्चालनका आधारभूत मूल्यका रूपमा स्थापित गरेको छ । सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ ले सार्वजनिक प्रशासनलाई पारदर्शी, जवाफदेही र नागरिकमुखी बनाउने कानुनी आधार प्रदान गरेको छ । तर कानुनी व्यवस्था मात्र पर्याप्त हुँदैन । त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनबाटै सुशासनको वास्तविक अवस्था मापन हुन्छ ।

उपलब्धि र चुनौती

संविधान कार्यान्वयनसँगै संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहका सरकार स्थापना भएका छन् । शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सामाजिक सुरक्षा र स्थानीय पूर्वाधारका क्षेत्रमा स्थानीय तहलाई अधिकार दिइएको छ । नागरिकता, राहदानी, कर भुक्तानी, सामाजिक सुरक्षा, विद्युतीय खरिद प्रणाली, डिजिटल भुक्तानी र नागरिक एजन्स्टा सेवाको विस्तारले सार्वजनिक प्रशासनमा प्रविधिको प्रयोग बढाएको छ । यसले सेवा प्रवाहलाई केही हदसम्म सहज र पारदर्शी बनाएको छ ।

नेपालमा अर्ह्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, महालेखा परीक्षक, राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र, राष्ट्रिय सूचना आयोग, लोक सेवा आयोग र न्यायपालिकाजस्ता संस्था

सुशासन प्रवर्द्धनमा भूमिका खेल्दै आएका छन् । तथापि, प्रशासनिक ढिलासुस्ती, जटिल निर्णय प्रक्रिया, राजनीतिक हस्तक्षेप, कर्मचारी व्यवस्थापनका समस्या, सार्वजनिक खरिदमा अनियमितता, विकास आयोजनामा ढिलाइ र भ्रष्टाचार प्रमुख चुनौती बनेका छन् ।

सामान्य सेवा लिन पनि नागरिकले अनावश्यक कागजी प्रक्रिया, सिफारिस र लामो प्रतीक्षा गर्नुपर्ने

अवस्था छ । भ्रष्टाचारले सार्वजनिक स्रोतको दुरुपयोग गर्नुका साथै राज्यप्रतिको नागरिक विश्वास कमजोर बनाउँछ । संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच अधिकार तथा जिम्मेवारीको अस्पष्टता र समन्वयको कमीले पनि सेवा प्रवाहमा समस्या सिर्जना गरेको छ । यद्यपि डिजिटल प्रविधिको विस्तार, युवाको सहभागिता, सूचनाको हकप्रतिको चेतना, सामाजिक सञ्जालमार्फत हुने सार्वजनिक निगरानी र नागरिक समाजको सक्रियताले सुशासनका लागि नयाँ सम्भावना खोलेका छन् ।

सुधारको आवश्यकता

लोकतान्त्रिक व्यवस्थाको वास्तविक शक्ति सरकारको अधिकारमा मात्र होइन, नागरिकको विश्वासमा निहित हुन्छ । राज्यका निकाय पारदर्शी, निष्पक्ष र उत्तरदायी भए मात्र नागरिकको भरोसा बलियो हुन्छ ।

सुशासन सुदृढ गर्न सार्वजनिक सेवा प्रक्रिया सरल बनाउने, डिजिटल प्रणाली विस्तार गर्ने, कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने, कार्यसम्पादनमा आधारित मूल्याङ्कन गर्ने र सार्वजनिक खरिदमा पारदर्शिता कायम गर्ने काम आवश्यक छ । नागरिकका गुनासो समयमै सम्बोधन गर्ने तथा सूचनामा सहज पहुँच सुनिश्चित गर्ने व्यवस्था पनि प्रभावकारी हुनुपर्छ । राजनीतिक नेतृत्वले प्रशासनिक निष्पक्षता कायम गर्नुपर्छ भने कर्मचारीतन्त्रले सेवाभाव, इमानदारी र व्यावसायिकता प्रदर्शन गर्नुपर्छ । भ्रष्टाचारप्रति शून्य सहनशीलताको नीति व्यवहारमै लागू हुनुपर्छ । सुशासन सरकारको मात्र जिम्मेवारी होइन । राजनीतिक नेतृत्व, प्रशासन, न्यायपालिका, सञ्चारमाध्यम, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज र आमनागरिक सबै यसको साभेदार हुन् ।

संस्कृतको उक्ति ‘सत्यमेव जयते नानृतम्’ अर्थात् सत्यको विजय हुन्छ, असत्यको हुँदैन भन्ने सन्देश राज्य सञ्चालनमा पनि उतिगै सान्दर्भिक छ । भगवद्गीता (३.२१) मा भनिएको छ, ‘यद्यदाचरति श्रेष्टस्तत्तदेवेतरो जनः।’ अर्थात् श्रेष्ठ व्यक्तिले जस्तो आचरण गर्छ, अरूले पनि त्यसैको अनुकरण गर्छन् । यसले असल नेतृत्व र सुशासनबीचको सम्बन्ध स्पष्ट पाछ ।

सुशासन समृद्ध, न्यायपूर्ण र लोकतान्त्रिक नेपालको आधारशिला हो । यसको सफलता कानुन निर्माणमा मात्र होइन, इमानदार कार्यान्वयन, पारदर्शिता, उत्तरदायित्व र नागरिक सहभागितामा निर्भर हुन्छ ।

नेपालले राजनीतिक परिवर्तनको चरण पार गरिसकेको छ । अब शासनको गुणस्तर सुधार्नु आवश्यक छ । नागरिकले भाषणभन्दा सेवा, आश्वासनभन्दा परिणाम र नाराभन्दा सुशासन खोजिरहेका छन् । सरकारी सेवा सहज हुने, भ्रष्टाचार नियन्त्रण हुने र सार्वजनिक स्रोतको सदुपयोग हुने हो भने राज्यप्रतिको नागरिक विश्वास बलियो हुन्छ । सुशासन एकै दिनमा हासिल हुने उपलब्धि होइन, निरन्तर सुधारको यात्रा हो । सबै पक्षले आफ्नो जिम्मेवारी इमानदारीपूर्वक निर्वाह गरेमा मात्र ‘समृद्ध नेपाल, सुखी नेपाली’को राष्ट्रिय आकांक्षा साकार पार्न सकिन्छ ।

पूर्वीय शिक्षा : सभ्यताको पाठशाला

पूर्वीय शिक्षाले अक्षरज्ञान र जीविकोपार्जनका सीपसँगै नैतिकता, करुणा, अनुशासन, आत्मबोध र सहअस्तित्वको पाठ सिकाएको छ । आधुनिक शिक्षामा विज्ञान, प्रविधि, अनुसन्धान र नवप्रवर्तन आवश्यक छन्, तर मानवीय मूल्य र संस्कारलाई उपेक्षा गर्नु हुँदैन । ज्ञानलाई विवेकसँग, प्रविधिलाई नैतिकतासँग र प्रगतिलाई मानवतासँग जोड्न सक्ने मात्र शिक्षाले असल व्यक्ति र सभ्य समाज निर्माण गर्न सक्छ ।

अगलेख

● डा. देवीप्रसाद आचार्य

जीवनलाई समग्र अस्तित्वसँग सामञ्जस्यमा बाँध्नुपर्ने विचार व्यक्त गरेका छन् । पूर्वीय शिक्षाले पनि ज्ञानलाई जीविकोपार्जनको साधनमा मात्र सीमित राखेन । यसले मानव, प्रकृति र समग्र सृष्टिबीच सन्तुलन, सहअस्तित्व, मानवता र आत्मीयताको सम्बन्ध स्थापित गर्न जोड दियो । शिक्षित हुनु भनेको सफल हुनु मात्र होइन, असल व्यक्ति बन्नु पनि हो ।

शिक्षा व्यक्तिको सर्वाङ्गीण विकासको साधन हो । यसअन्तर्गत आध्यात्मिक, सांस्कृतिक, नैतिक, बौद्धिक, सामाजिक, भाषिक र मानवीय गुणको विकास आवश्यक हुन्छ । पारिवारिक मेलमिलाप, सामाजिक सद्भाव, सहयोग, शान्ति र सुव्यवस्था कायम गर्न नागरिक अनुशासित, सहयोगी, मानवतावादी र सहनशील हुनुपर्छ । यस्ता गुणको विकासमा पूर्वीय दर्शनले महत्त्वपूर्ण योगदान दिन सक्छ ।

आज विश्व कृत्रिम बुद्धिमत्ता, भौतिक विकास र वैज्ञानिक उपलब्धिको उचाइमा पुगिरहेको छ । अर्कोतर्फ युद्ध, हिंसा, अमानवीय व्यवहार,

अहंकार र शक्तिको प्रतिस्पर्धाले विश्व समुदायलाई चिन्तित बनाएको छ । भौतिक समृद्धिलाई मात्र सफलताको मापदण्ड मान्ने प्रवृत्तिले मानवीय मूल्य कमजोर पार्न सक्छ । यस्तो अवस्थामा विश्व समाजलाई सहिष्णु, उत्तरदायी र विवेकी बनाउन पूर्वीय दर्शन मार्गदर्शक बन्न सक्छ ।

शिक्षाशास्त्री ओटावेले मानिसलाई सामाजिक र मानवीय जीवनमा अभ्यस्त बनाउन घर, परिवार, समुदाय र विद्यालयलगायतका संस्थाको भूमिका महत्त्वपूर्ण हुने आशय व्यक्त गरेका छन् । बालबालिकाले प्राप्त गर्ने शिक्षा, वातावरण र संस्कारले उनीहरूको ज्ञान तथा व्यक्तित्व निर्माणमा प्रभाव पार्छ । त्यसैले अबको शिक्षाले शक्तिको प्रतिस्पर्धामा मात्र होइन, सत्यको बाटोमा हिँड्ने नागरिक उत्पादन गर्नुपर्छ । द्वेषको सट्टा सहअस्तित्व, ज्ञानसँगै विवेक र ‘सर्वे भवन्तु सुखिनः’को मर्म बुझ्ने तथा व्यवहारमा उतार्ने नागरिक निर्माणमा शिक्षाले योगदान दिनुपर्छ ।

हामी एक्काइसौं शताब्दीको तेस्रो दशकमा छौं। पुराना सबै कुरा विसरि मात्र समाज अगाडि बढ्न सक्दैन, न त आधुनिक विकासका आधारभूत मूल्यलाई बेवास्ता गरेर नै। त्यसैले विज्ञान, प्रविधि, अनुसन्धान, नवप्रवर्तन, डिजिटल ज्ञान र सीपसँगै पूर्वीय सभ्यताका मानवता, सहिष्णुता र नैतिकताजस्ता गुणलाई पनि शिक्षाको अभिन्न अङ्ग बनाउनुपर्छ ।

मानव सभ्यताको भविष्य प्रविधिको विकास, आर्थिक समृद्धि र आधुनिक पूर्वाधारले मात्र सुरक्षित हुँदैन । यसका लागि उच्च नैतिकता, मानवीय संवेदना र कर्तव्यबोध आवश्यक हुन्छ । मौलिक सभ्यताको ज्ञानबाट टाढिएको शिक्षा प्राविधिक रूपमा सक्षम भए पनि सांस्कृतिक रूपमा कमजोर हुन सक्छ । त्यसैले पूर्वीय दर्शन र सभ्यतालाई विगतको स्मरणमा मात्र सीमित नगरी भविष्यको शैक्षिक मार्गाचत्र बनाउनुपर्छ ।

आधुनिक विज्ञानको यात्रामा पूर्वीय ज्ञानको आलोक मिसिँदा मात्र सुन्दर, सुसंस्कृत र सभ्य समाज निर्माणको आधार बलियो हुन्छ । वैज्ञानिक उपलब्धि बढ्दै जाँदा पनि विश्वमा शान्ति,

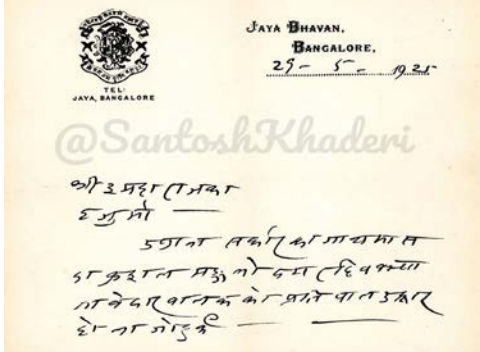
विश्वास, नैतिकता र सहअस्तित्वका प्रश्न उठिरहेका छन् । देशको भविष्य राजनीतिबाट मात्र होइन, विद्यालय र विश्वविद्यालयका कक्षाकोठा तथा प्रयोगशालाबाट पनि निर्माण हुन्छ । त्यसैले अबको शिक्षाले विज्ञानलाई विवेकसँग, प्रविधिलाई नैतिकतासँग, सीपलाई संस्कारसँग र ज्ञानलाई करुणासँग जोड्न सक्नुपर्छ ।

अन्ततः ज्ञानमा करुणा, शक्तिका मर्यादा र प्रगतिमा मानवता आजको आवश्यकता हो । आधुनिक शिक्षा खोज, अनुसन्धान र नवप्रवर्तनको वाटोमा अघि बढ्नुपर्छ । संसारगै डिजिटल प्रविधि र आधुनिक जीवनशैलीमा गुरुकुलको अनुशासन, बुद्धको करुणा, उपनिषदको आत्मबोध तथा लोकजीवनको व्यावहारिक ज्ञानलाई समेट्नु पनि उचित आवश्यक छ । आधुनिकता र पूर्वीय मूल्यको समन्वयबाट मात्रै ज्ञानवान्, विवेकी र मानवीय समाज निर्माण गर्न सकिन्छ ।

इतिहासको पाना

● सन्तोष खडैरी

बम्हाडी राजा जयपृथ्वीबहादुर सिंहको लेटरहेड

राष्ट्रिय विभूति बम्हाडी राजा जयपृथ्वीबहादुर सिंहले वेङ्लोरस्थित जय भवनबाट २९ मे १९२५ मा आफ्ना ससुरा श्री ३ महाराज एवं प्रधानमन्त्री चन्द्रशमशेरलाई पठाएको पत्रको अंश हो यो । पत्रको बायाँपट्टि उनको लोगो र बायाँपट्टि ठेगाना उल्लेख छ । राणाकालीन शैलीअनुसार यसमा महाराजको प्रशस्ति लेखिएको छ । पत्र हेर्दा यो जयपृथ्वीबहादुरकै हस्तलिखित जस्तो लाग्छ । व्यक्तिगत प्रकृतिको भएकाले यहाँ पत्रको पूर्ण पाठ राख्न सम्भव छैन । जयपृथ्वीबहादुरको विवाह १७ वर्षको उमेरमा तत्कालीन कमान्डिङ जनरल चन्द्रशमशेरकी छोरी खगादिव्येश्वरीसँग भएको थियो । चन्द्रशमशेरकी जेठी सन्तान खगादिव्येश्वरी, महाराज मोहनशमशेरभन्दा पनि जेठी थिइन् । चन्द्रशमशेर श्री ३ महाराज भएपछि छोरी र ज्वाईँका लागि काठमाडौँको नक्सालमा दरबार बनाइदिएका थिए ।

पछि जयपृथ्वीबहादुर नेपालबाट एक किसिमको विद्रोह गरी भारततर्फ लागे । सुरुमा केही वर्ष देहरादून बसेका उनी त्यसपछि वेङ्लोरमा स्थायी रूपमा बस्न थाले । त्यसपछि चन्द्रशमशेरले नक्सालस्थित घर छोरीज्वाइँबाट खरिद गरेर आफ्नै स्वामित्वमा राखे । पछि उक्त घरमा उनका नाति तथा जनरल केशरशमशेरका शाहजादीतर्फका छोरा जनरल साम्राज्यशमशेर बसे । साम्राज्यशमशेर बसेको उक्त घर ‘शाह भवन’का रूपमा प्रसिद्ध भयो ।

बम्हाडिस्थित जयपृथ्वीबहादुरको घर उनकी रानी खगादिव्येश्वरीले आफ्ना भाइ जनरल कुण्जशमशेरलाई दिएकी थिइन् । कुण्जशमशेरले आफ्नो जीवनकालसम्म प्रयोग गर्ने र त्यसपछि कुनै सामाजिक संस्थालाई दान दिने सतर्ता उनलाई घर दिइएको थियो । जयपृथ्वीबहादुर र खगादिव्येश्वरी दुवैको निधन वेङ्लोरमा भयो ।

जनरल कुण्जशमशेरले वेङ्लोरका अन्य एकाध राम्रा स्थानमा समेत जग्गा किनेका थिए । उनी र शाहजादी ताराराज्यलक्ष्मी लामो समयसम्म त्यही घरमा बसे । कुण्जशमशेरको निधनपछि सन् १९८० को दशकमा शाहजादी ताराराज्यलक्ष्मीले उक्त भवन अरविन्दी आश्रमलाई दान दिइन् । वेङ्लोरको पुरानो शैलीको आकर्षक भवनमा अहिले अरविन्दी आश्रम रहेको छ ।

सन् १८७७ अगस्ट २२ मा बम्हाडको चैनपुरमा जन्मिएका जयपृथ्वीबहादुर सिंह मानवतावादी, शिक्षाविद्, दार्शनिक तथा समाज सुधारक थिए । उनको निधन सन् १९४० सेप्टेम्बर १६ मा वेङ्लोरस्थित जय भवनमा भएको थियो ।

डाडको घोराही उपमहानगरपालिका-१२ स्थित अवलडाँडामा रहेको धान खेतको फाँट । तस्बिरः कुलदीप न्यौपाने/रासस

भेडाच्याङ्ग्रा बिक्री गर्न महिनौं पैदल हिँडेका किसानलाई बजारको चिन्ता

म्याग्दी/रासस- दसैं का लागि भेडाच्याङ्ग्रा बेच्न मुगुबाट हिँडेका सञ्जय विकसहित चार जना किसान ३६ दिनको कष्टकर यात्रापछि शुक्रवार साँझ म्याग्दीको गलेश्वर आइपुगे ।

प्रतिकूल मौसम, हिमपात र सडक अवरुद्ध हुँदा उनीहरूको यात्रा निकै कष्टपूर्ण बन्यो । लामो यात्रा गरेर बजारसम्म आइपुग्दा पनि समयमै बिक्री गर्न नपाइने चिन्ताले उनीहरूलाई सताएको छ । मुगुको छायानाथ रारा नगरपालिका-६ का बिकको टोलीले दुई सय भेडाच्याङ्ग्रा खेदाएर ल्याएको हो । त्यसमध्ये एक सय आफ्नै घरमा पालेका र एक सय छिमेकीबाट खरिद गरेका हुन् । दसैंका लागि पोखरामा बिक्री गर्ने उद्देश्यले उनीहरू गत भदौ १८ गते घरबाट हिँडेका हुन् ।

‘यसपालि प्रतिकूल मौसम र मुस्ताङ जोड्ने बेनी-जोमसोम सडक अवरुद्ध हुँदा धेरै दुख पाइयो,’ बिकले भने, ‘डोल्पाको छाकाँमा हिमपात भएपछि एक हप्ता रोकियो । घरबाट हिँडेको ३६ दिनमा बल्ल गलेश्वर आइपुगेका छौं ।’

शनिवार गलेश्वरबाट भेडाच्याङ्ग्रा गाडीमा राखेर पोखरा लैजाने उहाँहरूको योजना छ । तर, दसैं नजिकिँदै गर्दा बजारमा माग र बिक्री कस्तो होला भन्ने चिन्ता छ । ‘हिला भइसकेको छ अब बजारमा बिक्री हुने हो कि होइन भन्ने चिन्ता लागेको छ,’ बिकले भने ।

डाँटपाको काँडे गाउँपालिका-२ का मानप्रसाद रोकायासहित सात जना किसान पनि सात सय भेडाच्याङ्ग्रा लिएर पोखरातर्फ लागेका छन् । उनीहरू शुक्रवार म्याग्दीको घोडेपानी हुँदै कास्कीको पोखरातर्फ गएका हुन् ।

रोकायाको टोली घरबाट हिँडेको २२ दिन भइसकेको छ । भेडाच्याङ्ग्रापालन नै मुख्य पेशा भएकाले उनीहरू हरेक वर्ष बिक्रीका लागि विभिन्न बजार पुग्ने गर्छन् । तर, यसपालि बाढीपहिरोले

यात्रामा थप सास्ती दिएको छ । असोज ८ देखि ११ गतेसम्मको वर्षापछि आएको बाढीपहिरोले बेनी-जोमसोम सडकको म्याग्दी खण्ड अवरुद्ध बनायो । यसले भेडाच्याङ्ग्रा खेदाएर ल्याउने र सवारीसाधनमा ढुवानी गर्ने दुवै काम प्रभावित भए । कतिपय किसानले लामो दूरी पैदल हिँड नुप्यो । सडकको अवस्थाका कारण बजारसम्म पुग्न ढिलाइ भएको हो । डोल्पाको काँडे गाउँपालिका-२ सहरतारका सञ्जय बुढा पनि २५ दिन पैदल हिँडेर एक सय ६० च्याङ्ग्रा बिक्री गर्न पोखरातर्फ लागेका छन् । समुद्री सतहदेखि चार हजार मिटरभन्दा माथिका क्षेत्रमा पालिएका च्याङ्ग्रा खेदाएर ल्याउन सहज छैन ।

‘भिर, खोल्सा र साँघुरो बाटोमा च्याङ्ग्रालाई हिँडाएर बजार पुर्याइ बिक्री गर्नु हाम्रो परम्परादेखिकै पेशा हो,’ उनले भने । दसैं नजिकिएसँगै हिमाली क्षेत्रका भेडाच्याङ्ग्रा बजार भर्न थालेका छन् । तर, प्रतिकूल मौसम र सडक अवरोधले यसपालि किसान तथा व्यापारीलाई समस्या भएको छ । डोल्पा, जुम्ला र उपल्लो मुस्ताङबाट भेडाच्याङ्ग्रा लिएर आएका किसान तथा व्यापारीको जोमसोमदेखि बेनीसम्म चहलपहल छ । मुस्ताङबाट बेनी-जोमसोम सडक हुँदै गलेश्वर ल्याइएका भेडाच्याङ्ग्रा टुक र कन्टेनरमा राखेर पोखरा, काठमाडौँलगायत सहरमा पठाउन थालिएको छ ।

यद्यपि, डोल्पाबाट मुस्ताङ आउने बाटो हिउँले ढाकिँदा त्यहाँका सबै किसानले भेडाच्याङ्ग्रा बजारसम्म ल्याउन नसकेको कृषि तथा पशुपन्छी विकास कार्यालय मुस्ताङका प्रमुख लालमणि अर्यालले बताए । तातोपानी र रसुवा नाका बन्द भएकाले यसपालि ठूलो सहरमा भेडाच्याङ्ग्रा आपूर्तिको मुख्य मार्ग मुस्ताङ बनेको छ । जोमसोममा भेडाच्याङ्ग्राको स्वास्थ्य परीक्षण गरी निकासी अनुमति दिने व्यवस्था मिलाइएको छ । कार्यालय प्रमुख अर्यालका अनुसार हालसम्म १० हजार भेडाच्याङ्ग्राको स्वास्थ्य परीक्षण गरेर निकासी अनुमति दिइएको छ । गत वर्ष १८ हजार भेडाच्याङ्ग्रा निकासी भएका थिए ।

लागत बढ्यो
यात्रा लामो हुँदा किसान र व्यापारीको खर्च बढेको छ । मुस्ताङमा सडक, विद्युत् र सञ्चार सेवा अवरुद्ध हुँदा किसानसँग सम्पर्क गर्नसमेत कठिन भएको व्यापारीको भनाइ छ । बेनी नगरपालिका-९ का डेकबहादुर चोखालका अनुसार मुस्ताङमा असोज दोस्रो सातादेखि सडक, विद्युत् र सञ्चार सेवा अवरुद्ध हुँदा भेडाच्याङ्ग्रा खरिदमा समस्या भयो । ‘किसानसँग सम्पर्क हुन नसकेपछि भनेजस्तो भेडाच्याङ्ग्रा ल्याउन पाइएन,’ उनले भने । मुस्ताङमा आकार अनुसार भेडा

प्रतिगोटा ३२ हजारदेखि ३५ हजार र च्याङ्ग्रा प्रतिगोटा ४० हजारको हाराहारीमा खरिदबिक्री भइरहेको व्यापारीहरूले बताएका छन् । बेनीमा भने भेडा प्रतिगोटा करिब ३६ हजार र च्याङ्ग्रा ४५ हजार पर्ने बेनी नगरपालिका-९ तोरीपानीका यामबहादुर बानियाले बताए । ‘पाँच वर्ष उमेर पुगेका च्याङ्ग्रा मासुका लागि उपयुक्त मानिन्छन्,’ उनले भने ‘महँगो परेपनि दसैंमा हिमाली क्षेत्रमा जडीबुटीयुक्त बुकीमा चरेका च्याङ्ग्राको मासु खाने चलन छ ।’ मुस्ताङी भेडाच्याङ्ग्राको ठूलो बजार पोखरा र काठमाडौँ हुन् । म्याग्दी, बागलुङ, पर्वत, स्याङ्जा, तनहुँ र लमजुङमा पनि यसको माग हुने गरेको धवलागिरि गाउँपालिका-७ का खसी व्यापारी प्रेम छत्यालले बताए ।

मुस्ताङको नामग्यालका किसान तेन्जिङ गुरुङले मुख्य आयस्रोत च्याङ्ग्रापालन भएको बताए । मुस्ताङका वारागुड मुक्तिक्षेत्र, घरपभोङ, लोघेकर दामोदरकुण्ड र लोमान्थाङ गाउँपालिकामा करिब ५० हजार च्याङ्ग्रा पालिएका छन् । उपल्लो मुस्ताङका किसानको मुख्य आयस्रोत च्याङ्ग्रापालन हो । च्याङ्ग्राको शरीरबाट निस्कने भुवा पस्मनाको कच्चा पदार्थका रूपमा प्रयोग हुन्छ । तर, च्याङ्ग्रापालनमा पनि अनेक चुनौती छन् । हिउँचिन्तु र ब्राँसोको आक्रमणबाट पशु जोगाउन किसानलाई कठिन हुन्छ । पर्याप्त हिउँ नपर्दा लेकाली क्षेत्रमा घाँस कम उम्रिने र आहारको अभाव हुने समस्या छ । हिउँदमा अत्यधिक हिमपात हुँदा पनि आहार नपाएर भेडाबाखा मर्ने गरेका छन् । दसैंको बजारबाट वर्षभरिको आम्दानी जुटाउने आशामा किसानले हिमालबाट भेडाच्याङ्ग्रा खेदाएर ल्याउँछन् । तर, यसपालि प्रतिकूल मौसम र सडक अवरोधले उनीहरूको यात्रा लम्बिएको छ । लामो दूरीको पैदल यात्रा, थप खर्च र बिक्रीमा भएको ढिलाइले किसानको आम्दानी प्रभावित हुने चिन्ता बढाएको छ ।

मध्यान्ह संवाददाता
काठमाडौँ, २४ असोज

स्वतन्त्र ऊर्जा उत्पादकहरूको संस्था, नेपाल (इप्पान) का अध्यक्ष मोहन डाँगीले राष्ट्रिय विद्युत् प्रसारण ग्रिड प्रयोग गरेवापत निर्धारण गरिएको ट्विबलिङ चार्ज पुनरावलोकन गर्न सरकार र विद्युत् नियमन आयोगसँग आग्रह गरेका छन् । इप्पानले क्यानडियन फन्ड फर लोकल इनिशिएटिभ्ससँगको सहकार्यमा आयोजना गरेको ‘फ्राइडे फोरम’ कार्यक्रमलाई सम्बोधन गर्दै उनले प्रसारण प्रणालीमा निजी क्षेत्रको पहुँच सुनिश्चित गर्न गरिएको निर्णयलाई सकारात्मक रूपमा लिँदै हाल निर्धारण गरिएको शुल्कले जलविद्युत् आयोजनाको आर्थिक सम्भाव्यता, नयाँ लगानी र अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा नेपाली विद्युतको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा असर पार्न सक्ने हुँदा उक्त दरलाई वैज्ञानिक, व्यावहारिक र लगानीमैत्री बनाउनुपर्ने बताए ।

उनले ट्विबलिङ चार्जको गणना विधि र दरबारे सरकार, विद्युत् नियमन आयोग र निजी क्षेत्रबीच थप छलफल आवश्यक रहेको पनि बताए । ‘जलविद्युत् आयोजनाहरूको प्रतिभेगाबाट औसत वार्षिक आम्दानी करिब ३ करोड रुपैयाँको हाराहारीमा छ । यस्तो अवस्थामा प्रसारण शुल्कवापत प्रतिभेगाबाट वार्षिक करिब ५० लाख रुपैयाँ तिर्नुपर्ने अवस्था आएमा आयोजनाको आम्दानी र लगानीको प्रतिफलमा उल्लेख्य असर पर्न सक्छ,’ उनले भने, ‘यसले सञ्चालनमा रहेका आयोजनाको वित्तीय अवस्था कमजोर बनाउनुका साथै नयाँ आयोजना विकास र विद्युत् व्यापारमा निजी क्षेत्रको लगानी विस्तारलाई समेत

निरुत्साहित गर्छ ।’ प्रसारण क्षमताको उपयोग, आयोजनाको आर्थिक अवस्था र क्षेत्रीय विद्युत् बजारमा प्रतिस्पर्धात्मकतालाई ध्यानमा राखेर ट्विबलिङ चार्जको दर पुनरावलोकन गरिनु पर्ने उनको भनाइ छ ।

सरकारले आगामी १० वर्षमा ३० हजार मेगावाट विद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य अधि सारेको बताउँदै डाँगीले अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने प्रक्रिया छिटो अधि बढाउन सरकार समक्ष आग्रह समेत गरे । ‘निजी क्षेत्रलाई विद्युत् व्यापारमा सहभागी गराउने र प्रसारण लाइन निर्माणमा लगानीको अवसर उपलब्ध गराउने हो भने ऊर्जा क्षेत्रका विद्यमान समस्या समाधान गर्न सहयोग पुग्ने छ,’ उनले भने । विद्युत् उत्पादन हरेक वर्ष बढिरहे पनि प्रसारण पूर्वाधार, विद्युत् व्यापार र बजार सुनिश्चिततासम्बन्धी समस्या समाधान हुन नसकेमा सरकारले लिएको उत्पादन तथा निर्यातको लक्ष्य हासिल गर्न कठिन हुने उनले बताए ।

यस्तै, नेपालका लागि क्यानेडियन डेम्प्टी राजदूत मार्क एल्लेनले नेपाल र क्यानडाबीच अनुसन्धान, प्रविधि, क्षमता विकास तथा नीतिगत संवादका क्षेत्रमा सहकार्य विस्तार गर्न सकेमा

लगानी विस्तार हुनुका साथै राष्ट्रिय उत्पादन तथा निर्यात लक्ष्य हासिल गर्न सहज हुने उनले बताए । उनले विद्युत् व्यापारका लागि अहिलेसम्म करिब ११ वटा कम्पनीले अनुमतिपत्र दिन माग गर्दै आवेदन दिएको बताउँदै डाँगीले अनुमतिपत्र प्रदान गर्ने प्रक्रिया छिटो अधि बढाउन सरकार समक्ष आग्रह समेत गरे ।

‘निजी क्षेत्रलाई विद्युत् व्यापारमा सहभागी गराउने र प्रसारण लाइन निर्माणमा लगानीको अवसर उपलब्ध गराउने हो भने ऊर्जा क्षेत्रका विद्यमान समस्या समाधान गर्न सहयोग पुग्ने छ,’ उनले भने । विद्युत् उत्पादन हरेक वर्ष बढिरहे पनि प्रसारण पूर्वाधार, विद्युत् व्यापार र बजार सुनिश्चिततासम्बन्धी समस्या समाधान हुन नसकेमा सरकारले लिएको उत्पादन तथा निर्यातको लक्ष्य हासिल गर्न कठिन हुने उनले बताए ।

यस्तै, नेपालका लागि क्यानेडियन डेम्प्टी राजदूत मार्क एल्लेनले नेपाल र क्यानडाबीच अनुसन्धान, प्रविधि, क्षमता विकास तथा नीतिगत संवादका क्षेत्रमा सहकार्य विस्तार गर्न सकेमा

चियाको गुणस्तर सुधार्न परीक्षण प्रयोगशाला स्थापनाको पहल

भापा/मस- चियाको गुणस्तर परीक्षणलाई सहज बनाउँदै नेपाली चियाको बजार पहिचान कायम राख्न भापाको चिया परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना गर्न पहल गरिने भएको छ ।

जिल्ला प्रशासन कार्यालय भापाको पहलमा राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड, क्षेत्रीय कार्यालय भापाको आयोजनामा तथा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण डिभिजन कार्यालय भद्रपुरको समन्वयमा शुक्रवार आयोजित चिया उद्योगी तथा सरोकारवालाबिचको अन्तरक्रियामा प्रयोगशाला स्थापनाका लागि सम्वन्धित निकायमा पहल गर्ने निर्णय गरिएको हो । चिया उत्पादनको लामो इतिहास बोकेको भापाको परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना हुँदा चियाको गुणस्तर परीक्षण गर्न सहज हुने र गुणस्तर सुधारमा सहयोग पुग्ने सहभागीको भनाइ थियो । हाल राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको केन्द्रीय कार्यालय

काठमाडौँमा मात्र चिया परीक्षण प्रयोगशाला रहेको जनाइएको छ । कार्यक्रममा प्रमुख जिल्ला अधिकारी श्रवणकुमार पोखरेलले नेपाली चियाले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पहल गर्ने निर्णय गरिएको हो । चिया उत्पादनको लामो इतिहास बोकेको भापाको परीक्षण प्रयोगशाला स्थापना हुँदा चियाको गुणस्तर परीक्षण गर्न सहज हुने र गुणस्तर सुधारमा सहयोग पुग्ने सहभागीको भनाइ थियो । हाल राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्डको केन्द्रीय कार्यालय

हुनुपर्छ,’ उनले भने । उनले चियाको उत्पादनदेखि प्याकेजिङ र बजारसम्म गुणस्तर कायम राख्न सम्वन्धित निकाय, उद्योगी तथा व्यवसायीबिच समन्वय आवश्यक रहेको बताए । अन्तरक्रियामा तयारी चियाको गुणस्तर, खाद्य सुरक्षा मापदण्डको पालना, उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने असर तथा मापदण्ड विपरित रङ वा अन्य पदार्थ प्रयोग गरेमा प्रचलित कानुनअनुसार हुने दण्ड, जरिवाना र सजायका व्यवस्थावारे जानकारी गराइएको थियो ।

राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड, क्षेत्रीय कार्यालय भापाका प्रमुख इन्द्रप्रसाद अधिकारीका अनुसार जिल्लामा ३८ चिया उद्योग सञ्चालनमा छन् । गत आर्थिक वर्षमा भापाको नौ करोड ८५ लाख किलो सिटिसी चिया उत्पादन भएको थियो ।

जिल्लामा १० हजार ५०० हेक्टर क्षेत्रफलमा चिया खेती हुँदै आएको छ । त्यसमध्ये तीन हजार ६०० हेक्टरमा साना किसानले चिया खेती गर्दै आएका छन् भने करिब तीन हजार किसान यस क्षेत्रमा संलग्न छन् । कार्यक्रममा जिल्ला बाह्य पदार्थको मिसावट रोकन, गुणस्तर सुधार गर्न तथा किसानलाई समयमै रासायनिक मल उपलब्ध गराउन वितरण प्रणाली प्रभावकारी बनाउनुपर्ने विषयमा पनि छलफल भएको थियो । मल वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन बोर्डले प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्नुपर्नेमा सहभागीले जोड दिएका थिए ।

नेपाल टेलिकमले ल्यायो चाडपर्व अफर

काठमाडौँ/मस- नेपाल टेलिकमले नेपालीहरूको महान चाड दसैं, तिहार तथा छठ लगायतका विभिन्न पर्वहरूको अवसरमा आफ्ना ग्राहकहरूका लागि दसैं तिहार अफर उपलब्ध गराउने भएको छ । सो अफर अन्तर्गत एफटीटीएच प्याकेज जडानमा छुटका साथै जीएसएम प्रिपेड र पोस्टपेड मोबाइलमा सहूलियत दरका भ्वाइस तथा डाटा प्याकेज लगायतका सुविधा उपलब्ध हुनेछन् ।

यस अफर अन्तर्गत असोज २५ देखि कार्तिक ३० सम्म नयाँ एफटीटीएच प्याकेज जडान गर्ने ग्राहकहरूलाई जडान शुल्क ५०० रुपैयाँ मिनाहा गरिने छ । त्यसैगरी १००, १५० र २०० एमबीपीएसको नयाँ वार्षिक प्याकेज लिने ग्राहकहरूलाई एक महिना थप सहित १३ महिनाको प्याकेज उपलब्ध हुनेछ । यसमा

बोनसको रूपमा उपलब्ध हुने मोबाइल डाटा समेत १३ महिना सम्म नै उपलब्ध हुनेछ । भर्चुअल सेट-टप बक्स सहितको प्याकेज लिने ग्राहकहरूका लागि १ हजार छुट पहिले देखि नै उपलब्ध छ ।

अफर अन्तर्गत जीएसएम मोबाइल सेवाका ग्राहकहरूका लागि ४९९ रुपैयाँमा ५ जीबी फेस्टिभल अनलिमिटेड र ६९९ रुपैयाँमा १०

जीबी फेस्टिभल अनलिमिटेड प्रिमियम डाटा प्याकेज उपलब्ध हुनेछ । फेस्टिभल अनलिमिटेड प्याकेज खरिद गर्ने ग्राहकले प्रतिदिन तोकिएको ५ जीबी डाटा भोल्युम खपत भैसकेपछि बाँकी समयवाधि २ एमबीपीएस गतिमा र फेस्टिभल अनलिमिटेड प्रिमियम प्याकेज खरिद गर्ने ग्राहकले प्रतिदिन तोकिएको १० जीबी डाटा भोल्युम खपत भैसकेपछि बाँकी समयवाधि ३ एमबीपीएस गतिमा अनलिमिटेड डाटा प्रयोग गर्न सक्नु हुनेछ । यसका साथै २५० रुपैयाँमा १००० मिनेट अल-नेट भ्वाइस सुविधा सहितको जोयफुल मिनेट्स र ९९ रुपैयाँमा १ हजार अन-नेट एसएमएस सुविधाको फेस्टिभल प्याकेज समेत उपलब्ध हुनेछ । यी सबै प्याकेज प्रयोगकर्ताका लागि ३० दिनको समयवाधि तोकिएको छ ।